runstenarna voro sålunda alla, utom den inskriftslösa U 1150, bekanta för 1600-talets runforskare. Av dessa äro 9 avbildade i *Bautil*; där saknas nämligen U 1147. Samma 9 ristningar äro förtecknade i Liljegrens *Runurkunder* (L 256—264, 1052).[1]

År 1728 kom U 1150 i dagen; sedan dess har ingen runsten upptäckts i Örbyhus härad.

1140. Burunge, Vendels sn.

Pl. 121.

Litteratur: B 563, L 257, D 1:264. J. Bureus, F a 6 s. 64 n:r 90 (Bureus' egen uppteckning), s. 195 n:r 149 (Rhezelius), F a 5 n:r 473, F a 1 s. 103, F a 13 s. 119, s. 235, s. 237, F a 14 s. 241, R 556 s. 612; J. Rhezelius, Monumenta Uplandica (F c 6), s. 282 (tryckt i UFT h. 32, 1915, s. 78), F l 1 n:r 34; Ransakningarna 1667–84; J. Peringskiöld, Monumenta 2 bl. 100; R. Dybeck, Reseberättelse 1866 (ATA); A. L. Th. Pettersson, Några ord till upplysning om bladet »Salsta» (1871), s. 53; UFT h. 1 (1871), s. 79; K. Ahlenius och A. Kempe, Sverige 4 (1909), s. 786; A. Karlén, Fornminnesinventering 1927 (ATA); S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Uppsala län 1942 (ATA).

Äldre avbildningar: Rhezelius, teckning i F c 6 (återgiven i UFT h. 32), teckning i F l 1; P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 563); Dybeck, teckning (D 1:264).

Runstenen står mellan åkrarna på en mindre, stenig upphöjning, 150 m. SV om Burunge mangårdsbyggnad (n:r 2), 70 m. V om landsvägen Viksta k:a—Vendels k:a. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Salsta» och på Ekonomiska kartbladet »Risby» (1954).

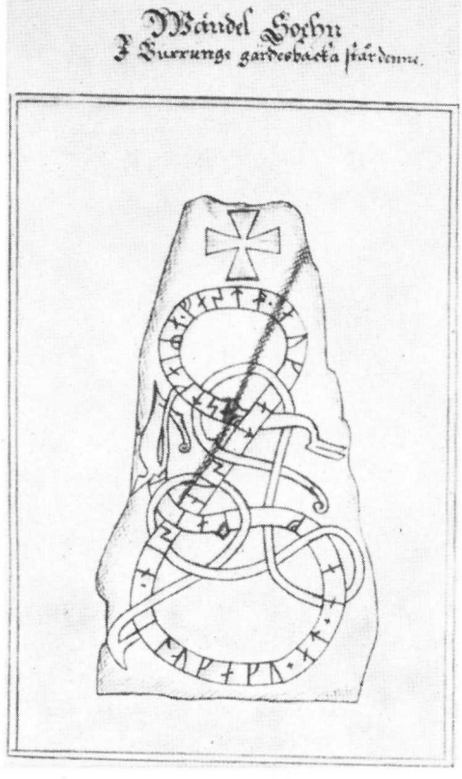

Fig. 466. U 1140. Burunge, Vendels sn. Efter teckning av Rhezelius i F l 1.

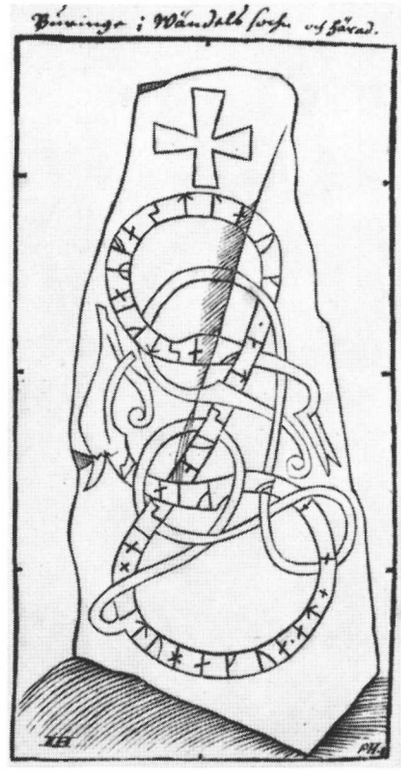

Fig. 467. U 1140. Burunge, Vendels sn. Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 563).

[1] Liljegren upptager av misstag U 1149 med två nummer (L 264 och 1052) och under olika namn.

Enligt Bureus fanns U 1140 »Widh Burunge i Vendelz S.» (F a 6); »Wändil. Burunge» (F a 5). Rhezelius, som undersökte och avbildade U 1140 den 22 juni 1638, anger stenens plats på följande sätt: »I Burunge gärdet sonan byn wender sigh wester» (F c 6); »J Burunge Gärde» (F a 6); »Wändel Sochn J Burrunge gärdesbacka står denne» (F l 1). — *Ransakningarna*: »Anno 1677 den 26 Augusti bleffwo H^{ar} Befallningsmannen Sochnemennerna inkalladhe vti Sochnestugun och tillfrågades om några gambla monumenter och Antiqviteter & hwilkas berättelsse befans som fölier. 1. Anbelangande Runnestenar, så finnes widh Burunge en oprest Steen [= U 1140] widh Åbyggeby Söder i giärde [= U 1142] ... widh Grytby en uti giärdet [= U 1141]».

I Peringskiölds *Monumenta* lämnas följande uppgifter: »Ifrån Gryteby resa Wij till Buringe, hwarest en Runsteen står i Sudra gärdzbacken» (B 563: »Buringe»; L 257: »Buringe, S. gärdesbacken»).

I sin reseberättelse för år 1866 skriver Dybeck: »Vid Byrunge fanns en något lutande runsten på en oupptagen fläck i vestra gärdet — oupptagen emedan underlaget utgöres af en berghäll. Inskriften icke rigtigt återgifven i Bautil, är fullständig, men icke synnerligt märkvärdig; så mycket märkligare är det hittills af ingen iakttagna, att han står midt i en väl bibehållen skeppssättning af 32 fots längd och 15 fots bredd midt öfver, samt egande både för- och akter-sten. En liten grafkulle är invid för-stenen.» *Sverikes runurkunder*: »Några få hednagrafvar äro på en liten aflång höjd i Buringe bys sydvestra gärde. Bland dem är ock en tämligen väl bibehållen skeppssättning, midt i hvilken runstenen står.» *UFT* h. 1: »Buringe, södra gärdesbacken ... Står midt i en skeppssättning bland några hednagrafvar.» Vid fornminnesinventeringen år 1927 antecknade A. Karlén, att stenen, som står i en »smal gärdesbacke mellan åkrarna ..., lutar bakåt». Den av Dybeck »omtalade skeppssättningen o. 'hednagravarna' äro bortodlade». U 1140 lutade vid runinskriftsinventeringen år 1942 så starkt bakåt, att den hotade att falla; stenen restes år 1950 genom Riksantikvarieämbetets försorg. Vid Riksantikvarieämbetets inventering 1952 för Ekonomiska kartan antecknades ingen skeppssättning eller grav vid runstenen.

Gråröd granit. Höjd 2,14 m., bredd (nedtill) 0,88 m. Ristningsytan flagrar. Ristningen är grund och inskriften flerstädes otydlig.

Inskrift:

fastkaiʀ fastlauk at sun sin litu hakua at nefkair
5 10 15 20 25 30 35 40

Fastgæiʀʀ, Fastlaug at sun sinn letu haggva, at Nœfgæiʀ.

»Fastger (och) Fastlög efter sin son läto hugga, efter Nävger.»

Till läsningen: Inskriften börjar utan sk. Anmärkningsvärt är, att inga dylika kunna med säkerhet konstateras i inskriften. 2 **a** har bst endast t. v. om hst. I 5 **k** finnes mellan hst och bst en grund, ojämn fördjupning, som icke gör intryck av att vara huggen. 6 **a** och 7 **i** äro säkra. Sk saknas efter 8 **ʀ**. Efter 9 **f** finnes i slingan antydning till en **k**-runa; detta utgör spår av en felristning: ristaren har av förbiseende råkat börja att upprepa 9 **f** men insett misstaget, innan runan huggits färdig. Därigenom förklaras det onormalt stora avståndet till 10 **a**; se fig. 468. I 11 **s** förefaller nedre leden att vara huggen upp till ramlinjen. 16 **k** är ej stunget. Sk saknas efter 16 **k**, 18 **t**, 21 **n**, 24 **n** och 28 **u**. 19 **s** är skadat på mitten genom flagring. 21 **n** förefaller att ha ensidig bst. Mellan 24 **n** och den korsande slingan finnas inga säkra spår av någon runa. I 25 **l** utgöres hst av en ornamentslinje. I 27 **t** är vänstra bst delvis bortvittrad. 29 **h** har så gott som fullständigt förlorat bistavarna i en urgröpning. 31 **k** är ej stunget. Efter 33 **a** finnes en rund fördjupning, som möjligen skulle kunna uppfattas som sk. Flera liknande fördjupningar finnas emellertid i ristningsytan. Också efter 35 **t** finnes en fördjupning av detta slag. Avståndet mellan 35 **t** och 36 **n** är mycket stort, liksom det mellan 36 **n** och 37 **e**. De stora mellanrummen

mellan runorna bero säkerligen på att ristaren ej har beräknat inskriften riktigt; han har fått för god plats mot inskriftens slut. I 37 **e** finnes en markerad fördjupning, som förefaller att vara huggen. 39 **k** är ej stunget. 42 **r** är säkert. Vid inskriftens slut kan intet säkert sk iakttagas. — Bureus (i F a 6): **fastgaiʀ fastlauk at sun sina litu hakua · at · ekefiair ·**. Rhezelius (i F a 6): **fastkaiʀaḵ · fastlak uk at sun sin · ilaûk aku + at + nefkeir**. Hadorph och Helgonius: **fastkaiʀ fastlauk · at sun sin × itu hakua · at + nefkiar**. Dybeck: **fastkaiʀ fastlauk · at · sun · sin litu hakua × at × nefkaiʀ**.

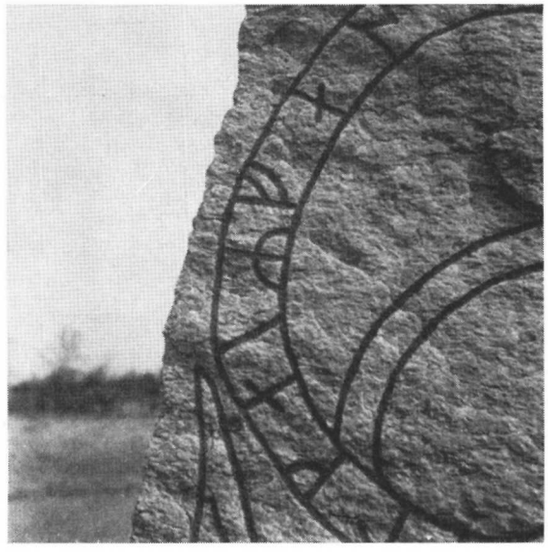

Fig. 468. U 1140. Burunge, Vendels socken. Detalj av runslingan med spår av felristning.

De i inskriften förekommande personnamnen äro alla kända från andra uppländska runinskrifter. Faderns namn, *Fastgæiʀʀ*, förekommer också på U 887 och sannolikt även på den skadade U 449; på U 887 skrives namnet **fastkeʀ**, på U 449 **fstkir**. Från medeltiden finnes såvitt känt endast ett belägg, också det uppländskt. Mansnamnet har sålunda varit sällsynt. — Moderns namn, *Fastlaug*, har av allt att döma varit betydligt vanligare. Det är hittills säkert styrkt från följande uppländska runinskrifter: U 461 **fastlauk**, U 475 **fastlaugu** (ack.), U 878 **fastlauk**, U 923 **fasluh**, U 1102 **faslauk**, U 1140 **fastlauk**. Dessutom förekommer kvinnonamnet på en sörmländsk runsten (Sö 242) och på en småländsk (L 1283 Lilla Helleberg, Norra Tjust). Om personnamn med adjektivstammen *fast-* som förled eller efterled se E. Wessén, *Nordiska namnstudier* s. 99 f. — Om sonens namn, *Næfgæiʀʀ*, se U 1083.

U 1140 är rest av föräldrarna efter deras son. Den ganska ståtliga runstenen med sin på ristningsytan väl inpassade huvudslinga och sitt enkla kors bär en inskrift som har formulerats på ett högst ovanligt sätt. Den överraskande ordföljden beror säkerligen icke på oskicklighet utan avser väl att ge inskriften en högtidligare prägel. Vem som har ristat U 1140 går ej att fastställa. Några detaljer påminna visserligen om Öpir; även helhetsintrycket är öpirskt. Dock torde man kunna med bestämdhet säga, att ristningen icke har utförts av honom.

1141. Gryttby, Vendels sn.

Litteratur: B 562, L 256. J. Bureus, F a 6 s. 194 n:r 148 (Rhezelius), F a 5 n:r 474; J. Rhezelius, Monumenta Uplandica (F c 6), s. 281 (tryckt i UFT h. 32, 1915, s. 78), F l 1 n:r 35; Ransakningarna 1667–84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 100; R. Dybeck, Reseberättelse för år 1866 (ATA); UFT h. 1 (1871), s. 78; K. Ahlenius och A. Kempe, Sverige 4 (1909), s. 786; S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Uppsala län 1941–43 (ATA).

Avbildningar: Rhezelius, teckning i F c 6 (återgiven i UFT h. 32), teckning i F l 1; P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 562).

Denna sedan länge försvunna, redan på 1600-talet svårt skadade runsten stod enligt Rhezelius »J Gryttieby södre gärde widh wägen åt Engen» (F c 6). I F a 6 anges platsen som »Widh Gryttieby». Om stenens tillstånd meddelas: »är förbrend». Ovanför teckningen i F l 1 läses »J Grytteby gärde widh Engzwägen.» Beträffande uppgifterna i *Ransakningarna* se U 1140. — I Peringskiölds *Monumenta* lämnas följande beskrivning: »Wij begifwa oss än wijdare på resan kring Wändels Sochn till att besichtiga och aftaga de dhär än befintlige monumenter, anländandes